

Bevis, at det så
kallade bevis, för
ärfteligt
adelskap, är intet
bevis. =An...

Philipson, Lorens Münter,

1700-1829 53 Ea Br.

National Library
of Sweden

4.
Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Litt. hist

Se

1700 - 1829

Ex. A

THORILD, THOMAS

BEVIS,
 AT
 DET *så kallade* BEVIS,
 FÖR
 ÅRFTELIGT ADELSKAP,
 ÅR
 INTET BEVIS.

*Sanning och Värde är den enda Manlig-
 het och Åra.*

STOCKHOLM,
 Tryckt hos Controlleuren C. G. CRONLAND,
 1792.

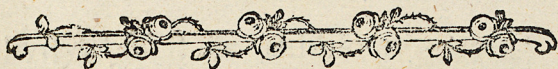
Philipson, L. M.

- - Ty dessas fel komma i en glans, som
kan förvilla, i en höghet, som nästan
befaller vördnad.

Critiken öfver Critiker.

f. d.

I Stockholms Posten *) låser
man följande:

Bevis om nyttan af årsteligt Adelskap:

— "En Lagstiftare vet, at en full-
"komlig jämnlikhet är et tankefo-
"lter; at Staters bestånd hvilat på
"ordning; ordningen på lydriad; at
"lydnaden blir motvillig der alla
"stråfva til befålet, hvartil alla tro
"sig berättigade; at den, som fin-
"ner sig i närmare afstånd från Sta-
"tens högre kall, är mindre frestad
"at förkorta vägen dit genom lön-
"stigar; at om skilda värk i Sam-
"hället fordra skilda egenkaper,
"skilda lynnen, måste ämnen dertil
"på olika vis, med olika kunska-
"per, tankefätt och feder tildanas.
"Hartil finner han intet medel så-
"krare

A 2

*) Den 29 Augusti 1791.

krare än olikhet af Stånd; hvil-
ken, om den ockfå vore et in-
brott i naturslagen, är en nödvån-
dighet i den borgerliga; om den
möjligtvis kunde umbåras uti en
oblandad Folkregering, förblifver
dock en väsentelig beståndsdel af
den Monarkiska. Födsel kan för-
lora sin rätt, men tilfaller den der-
före den fanna förtjensten? Om
många skatter gåfvo en dag sam-
ma företråde som många anor
gifvit, skulle den fortplantade lä-
ran, at samla såsom Fäderne sam-
lat, blifva ådlare, nyttigare än
den, at upoffra såsom de upof-
frat? De gifvas, utan tvifvel, som
med egen styrka lyfta sig öfver
den krets et blindt öde syntes
dem föreskrifva, då deremot ly-
fande slägt-taflor hafva stundom
sina skuggor. Men huru många
storverk, huru många odödliga
bragder hade icke varit ogjorde,
utom förbindelsen at uprätthålla
åran af årfdt namn, utom hop-
pet at lemna et förvärfvadt til Ef-
terkommande!"

Bevis!

Bevis! Hvilket stort ord — **BEVISA!** "At om en sak gifva rätt klara, rätt lifliga begrep". Huru glad jag blef! och hvilken stor tanke upväcktes at se denna stora rubrik: "Hållit uti SVENSKA Academien: "och detta Recensentens omdöme:" *är Manligt, Sant, Ädelt, Starkt af tankar och reflexioner, som höra til den ALMÄNNA UPLYSNINGEN!!*

Jag läste — — och har aldrig sedt mig mera bedragen!

Man behagar tillåta äfven *mig* at öfver det anförda *fritt* yttra mina tankar. Jag underkastar mig alla ovåldugas granskning. Jag föker **SANNINGEN**. Är jag, i detta ämne, ej nog lycklig at finna den; veten **MINE LÅSARE**, at min lifliga vördnad är et fritt offer åt den, af hvars Snilles styrka mina möjliga misstag blottas, af hvars ädlare Förstånd jag uplyses och förådlas.

§. 1.

"En Lagstiftare vet, at 'en fullkomlig jämnliket är et tankefoster".

Tankefoster! Äro icke alla våra begrep, til och med de måst adæquate, Tankefoster? Men min Herre menar förmodeligen *Tanke-spöke, falsk tanke, vilfarelse.*

Lagstiftaren, är, efter Naturen, NATI-
 OREN eller Des Ombud.

Den fullkomliga Jämnligheten, på derra
 ställe, måste hafva afseende på et lika ämjuan-
 de af sin rätt.

Frågan således här, blifver:

"Om vid Borgelig Lagstiftning, der är,
 vid antagander af de grunder, på hvilka et
 Folk vil bygga sin sálhet och sit bestånd —
 alla böra betraktas like i rättighet at, hvar och
 en efter sit mått, öfvärde söka förmåner i Sam-
 hället, rikedom, åra, den högsta möjliga sál-
 het; utan at någon, i och genom blotta föd-
 selen, skal äga dertil mera företräde och lättare
 åtkomst än den andre?"

Man ser ju, i och för Födelsen skuld, in-
 gen åtskilnad, ingen olikhet; den är enahanda
 för alla. Man måste derforé härtil gifva det
 enkla och naturliga svar: "Alla måste vid alla
 tilfällen betraktas så like och så berättigade til
 sálhet, som de af NATUREN äro". MEN
 ALLA FÖDAS TIL AT NJUTA SIN, SIN
 HÖGSTA MÖJELIGA SÁLHET. Detta är
 NATURENS Lag, och är en *Väsentelig* rät-
 tighet, som tilkommer hvart et människo-lif;
 som ej beror af människors öfverenskommelse,
 och som genom ingen san Lagstiftning kan för-
 loras.

Vifa

Visa mig en Constitution, afvikande från denna heliga Lag, som icke störtats af tyranniet eller af et renare Förstånd? Visa mig et Folk med en Lagstiftning utan denna fanna, eviga grundval, hvilket icke suckat eller suckar i tråldom, i förvirring och nöd? De skola, dessa olycksfäliga människor, så vidt dāras af Lögnen, villas af bländverken och tryckas af våldet. Den *Nyare Philosophien*, *) då den blottar lögnen i al sin förföriska behaglighet, då den nedslår bländverken i al deras tjuflande glans, då den krossar våldet i al sin förvillande stāt, korrt, då den predikar NATURENS Rätt och tänder SANNINGENS Fakla — skal den af Er, af någon Ådling hādās och förfärliggōras? Och är det genom Eder, Min Herre, som Folkslagen skola varnas at icke öppna sina öron för Naturens och Sanningens quāfda röster?

Förunderliga Svaghet! och sjelfva denna Lag, JÄMNLIKHETENS, så vigtig för Friheten och Sålheten, denna Människans Människo-Rätt, grunden til al san Lagstiftning, erkānd af alla stora Snillen och alla Uplyste Nationer — vågar Ni at kalla et *Tanke-spōke*, en *vilsfarelse*! Gud! — är Du då falsk, och Din Vishet i Naturen — inbillad!

Men mera härom längre ned. Imedlertid se här, hvilka skāl vår Autor har emot Naturen til styrka för sin fantaisie.

A 4

§. 2.

*) Se sjelfva INTRÅDES - TALET pag. 18.

§. 2.

”Staters bestånd hvilat på ordning;
 ”ordningen på lydnad; lydnaden
 ”blir motvillig, där alla sträfva til
 ”befålet, hvar til alla tro sig berätt-
 ”igade.”

Här står Förståndet stilla. Hvad vil då med allt detta sägas? Skulle väl, om Adelskaper icke vore ärfteligt, all lydnad uphöra, all ordning störas och försvinna? Sannerligen en rätt sållsam Logique! Hvad nödvändig förbindelse emellan Statens bestånd, lydnad, ordning och ärfteligt Adelskap?

Tror ni, min Herre, om jag och flere med mig hafva en Chef, at vi uti låg afgudande blindhet lyde Honom *derföre*, at han är född *Välborn*, *Baron*, *Grefve*? Nej, visst icke; utan *derföre* at Han är Chef och så vidt Hans bud öfverensstämma med Högsta Magtens. Och ni sjelf, Min Herre, om ni är Chef, om ni har befäl; fordrar ni lydnad *derföre*, at en mild Konungs vidt omfattande *Nåd* gjort Er til Adelsman? Eller, före denna tiden, hade ni såsom Befälhafvare ingen lydnad? Men, hvar är väl gränsen för en dårad inbilning!

Och ”Lydnaden”. *Lydnad*, *Enighet* ropar så väl Tyrannen til sine tryckte slafvar, som den ädle

Ädle Konungen til sit fria och lyckfäliga Folk; ropar, få väl Chefen för et röfware-band under rof och förödelse, som Chefen för en ädel troupp. Den ene befäller vildhet och våld, den andre motstånd och försvar, mildhet och rättvisa; men båda *lydas*. Ni finner då at et folk, som ej vet mer, än at *blindt lyda*, snart skal komma at *djupt sucka*. Är detta Bud *med Lagen*, eller *utan och emot* den? Är det våld eller är det Rätt? Är det Lögn eller Sanning? borde man först fråga. Ty skal Turkisk Lydnad blifva så *ovilkorlig* uti Staterna, som Catholsk Tro är uti Förslamlingen; så farväl, et evigt farväl med Friheten och Lifvet.

Men, beror alt bestånd och al ordning i Samhällen af ärfveligt Adelskap; så följer deraf dessa orimligheter:

1. At i Stater, där inga så kallade Adelsmän äro och där intet adelskap äger rum, äfven ingen lydnad, ingen ordning skulle finnas.

2. At hos ofs högsta oreda skulle vara i den corps och i den krets, där en så kallad Ofrälleman har befäl: och änteligen

3. At Adelsmän, så vida de alle, efter et tanke, äro berättigade til befäl, om det samma skulle ständigt slitas, ouphörligt kivas.

Och, M. H. "Sträfva til befäl", til högt *verkeligt* anseende, är mycket naturligt. Ingen söker *seende* ringheren och det låga *). Men, sträfva M. H. med *klart begrep* om hvad man *är* och hvad man har styrka at *vara*, med lefvande känsla af *Befällets Vigt* och des besvärligheter, det, *det* tilhör Frie och Ädle Mån bland et likfritt, et ådelt och uplyst Folk!

Och denna *rättighet at sträfva* til der höga, til befäl, är just det, som frambragt *Hjeltar, Frihets Försvare*, alt *Ådelt* och alt *Stort*; Och då denna rättighet blir *Almän*, då *Födelsen* ej ger företräde och befäls-rätt; då *qvätves* ej *Hägen*, då har man *Upmuntran*, då väckes *Táflan* och *då*, men ej förr, känner man ingen annan väg til ära och befäl, än den rätta — FÖRTJENSTENS *). Har ni, Min Herre, sjelf ej känt och gått *denna* väg?

Adelsmän, vil ni säga, *Adelsmän* endast *äro födde at besälla*.

Se

*) Neminem excelsi ingenii virum humilia dilectant et fordida; magnarum enim rerum species ad se vocat extollit.

***) Tout Ordre Privilegié, qui envahit les honneurs et les dignités, precipite le reste de la Nation dans le decouragement: l'emulation s'eteint: plus il y a de Concourans aux honneurs, plus il y a d'hommes, qui travaillent à se rendre dignes d'y parvenir.

Se här en gammal fördom, en aristokratisk vildhet, som störtat och skal stöta al Adel. Och för Er, min Herre, är det ännu nog vårdigt at dela denna yrfel? Gifves då inga Kunskaper, intet högt Förstånd, intet hjeltmod, ingen ting Ädelt, ingen ting Stort hos Ofrällemån? Eller, om sådant gifves, är det då intet vårdt Regeringens agtning och Eder vördnad? Ynkliga blindhet! Liksom en ädel och stor gering vore mindre ädel och mindre stor, derföre at den göres af en Ofrälseman? Och liksom den derföre vore mindre värd belöning! Är det då genom blott *Nåd*, som ni äger ert anseende? Och *Ni* frugtar äfven *Oordning*, om sakerna gingo uti *naturlig ordning*! *Ni* ser icke at just denna monopoliska rätt til befäl har gjort de mågtigaste Rikens fall, och at ingen är född at befalla, utan *den*, som är född med *styrka* och har *förstånd* befalla.

* Ouvrons les Fastes et nous trouverons, que ce sont les Vassaux de la Couronne qui, dans tous les tems, ont été les Artisans des discordes civiles. L'ouvrier, le Cultivateur et le Commercant, victimes de leurs ambition, n'ont été arrachés à leurs travaux que pour aller combattre pour la choix des *Oppresseurs* ou *d'un tyran*.

§. 3.

”Den som finner sig i närmare af-
 ”stånd från Statens högste Kall,
 är

”är mindre frestad at förkorta vä-
gen dit genom löstigar.”

Meningen lärer vara: ”Adelsmän, som,
efter Er tanke, i och för blotta födslen skull,
framför andra åro berättigade til Statens högre
Kall, åro mindre frestade at genom löstigrep
föka dem?

Se här djupheten af er vishet: *et namn*
med födslen skal hafva denna *magiska* kraft!

Men Ert raisonnement är något problema-
tiskt. Jag skal äfven vara det.

Ponera.

A och B hafva et gifvit mål, til hvilket
at komma de *båda* naturligen hafva lika håg
och lika rätt. Tag afståndet emellan dem och
det gifna målet afdeladt uti grader; och låt vid
hvar grad vara förmåner at erhålla, proportio-
nerade efter graderna. Men A har fått rättig-
het at *åka*; B åter måste *gå*. Hvad följer?

At A i yttersta bekvämlighet, *halfsofvande*
kan vara vid både högre och högsta grader-
na, innan B, oagrad al möda, hunnit halfva
vägen.

Visseligen är A ej frestad at förkorta vä-
gen genom löstigar, ty han kan sofva sig fram.
Men

Men hans rättighet at åka kommer B at springa andan ur sig, eller, om han lå förmår, at skaffa sig aërostatisk machine och löka lönnstigar.

Men ponera

At både A och B böra gå. Hvad följer?
At de täfla i vighet och snabbhet.

Så ock i Staten! Där blott *en* väg til Åra gifves, jag menar Förtjenstens, där alla måste vandra *den* och åtnjuta rätt derefter; där skulle öfver alt träffas verkelig Dygd, Sant Vett, Rent Förstånd och den Rätta Patriotismen.

Men nej — det är blotta föddslen, det äro tomma namn, som ni vil skola högre gälla. Ni ser då icke faran för Adelen och för hela Samhället! Är det åt *Nammen*, som Statens högre Kall skola bortgifvas; så beror ju allt af *behag* och *lottkastning*; men ni vet, at *Nycker* äro ofta de bizarraste fantaisier. Men skal Statens bestånd bero af någon ting så vanskeligt? Och ni vet, at alla Monopolier quäfva industrien och föda tyranni.

§. 4.

”Om skilda värk i Samhället fordra
”skilda egenskaper, skilda lynnen;
”måste

”måste Ämnen dertill på olika vis,
 ”med olika kunskaper, tankefätt och
 ”feder tildanas; och intet medel är
 ”hårtill fåkrare än olikhet af Stånd.”

Visseligen fordra skilda värff i Samhället
 skilda egenskaper och skilda lynnen; dessa äm-
 nen böra ock tildanas med kunskaper tankefätt
 och feder, som passa med värffvets natur. Men
 — en annan fråga är

Om dessa egenskaper, dessa Lynnen och
 dessa ämnen just genom en *Adelsmans* aura
 feminalis vid afelfen fåkraft produceras?

At påstå detta, är det *Manligt*, och vitnar
 det om styrka i tankar och reflexioner?

Jag torde få göra min Herre samma fråga,
 som en Officer af et eldigt Snille, ungefär vid
 et dylikt tilfälle, gjorde sin Chef: ”Har min
 Herre länge varit af denna tanke”?

Huru är det möjligt at få hastigt kunna
 förgåta sin ofrälte natur! Eller, är min Herre
hemligen född Vålboren? Men raillerie à part
 — jag kan omöjiligen häruti se något BEVIS
 för Årsteligt Adelskap. Tvertom, jag finner
 här i den orimligaste af alla verdens hypotheter,
 den min Herre, sålom en ny Paracelsus, först
 måste *bevija*.

Det

Det bör nemligen med klara, oryggeliga skäl afgöras:

”At en Adelsman, framför alla andra lem-
mar i Samhället, kan vid afelsen gifva sina
barn den yppersta organisation och de största
själs förmågheter”.

Detta, min Herre, är den kär, det pro-
blème, ni först måste uplösa. Kan ni det; så
ville jag förguda Adelskapet. Men då måste ni
ock medgifva,

At hvar *capable* karl, och *endast* hvar *ca-
pable* *), borde blifva Adelsman;

At hvar och en *sådan* Adelsman borde un-
derhållas på Statens bekostnad; och

At för hvar och en sådan på Stat borde
hållas en liten *seraille*.

Men medgifves alt *bevis* af en sådan fan-
tastie omöjligt, och om blotta påståendet härom
anses orimligt; så måste påståendet om Adelska-
pets naturliga kraft äfven vara det.

Dock — jag förstår, *Konsten* skal kanske
gifva hvad Naturen har nekat. Bedragna hopp!
Ge-

*) Man lærer finna, at här förstås blott en *physisk*
capacité.

Genom *Upfostran* utvecklas och upodlas endast de gåfvor, hvilka naturen förunnat; men *inga nya skänkas*: genom *Upfostran* och *Öfning* dånas och ledas en människas naturs-gåfvor endast til det mål och til den grad af värdighet, som är *enlig* med själfva dessa gåfvors mått.

Men, min Herre, denna upfostran är ju lika öppen och lika säker för alla, betraktade i lika omständigheter. Ni finner ju lätt, at en Borgare *) kan låta tildana sin Son på lika vis och med lika kunskaper, tankefätt och feder, som en Adelsman. Detta kommer endast an på någon förmögenhet och något vettr. Men en Bonde, en Borgare kan ju vara klok och förmögen lika så väl som en Adelsman. Och låt ofs vara uprigtige: Är det icke nu, som det alltid varit hafver: Ser man icke ofta många Ofrälse Barn tildanas ej allenast på lika vis, utan med vida ädlare kunskaper och med oändligt bättre tankefätt och feder, än många Adelsmän? Desutan, är det icke genom Ofrälsemäns skicklighet och möda, som alla tidens yppersta Män ibland Adelen blifvit tildanade? Och ni, min Herre, är ni icke själf upammad uti et Ofrälse hus, och har icke Edra Ungdoms vänner och Præceptorer varit Ofrälsemän?

Då nu allt detta så är, och då man medger, naturligtvis, at Ofrälsemän kunna födas och

*) Med ordet *Borgare*, förstås hvar och en medlem af Samhället,

och många af dem *verkeligen* födas med lika stora och större själs förmögenheter, än många Adelsmän; så målte man ock rättvilt medgifva, at Ofrälsemän, åtminstone lika lå mycket som Adelsmän, äro berättigade til högt anseende, til höga värf i Staten och til alla förmåner i Samhället; men at tillika alle, lå Adels- som Ofrälsemän, i och för blotta födslen icke hafva någon FÖRETRÅDES - RÄTT.

Härvid målte jag ännu tillägga en Anmärkning:

Al ting i naturen har *sin* modification, *sin* grad och *sin* mått. Alla människor födas med *kraft* at *Tänka* och *Dömma*. Men alla hafva den icke uti *lika* grad. Det är en undersökning, som kan hända är öfver våra krafter, hvaraf eller hvarifrån denna *fanna* olikhet härrör. Det är nog at veta, at denna olikhet af mått *verkeligen* är til. *Storheten* af detta mått är det *vigtiga* at känna; ty just denna storhet utgör en människas *Värde*. Et sådant *Värde* kan ligga outveckladt och fördoldt äfven för den som har det, om icke det likfom lifvas och användes på stora och ädla föremål *). Det är *verkningarna*, som updaga *Måttet*. Dessa verkningar kallas *uppenbara Förijenster* i Staten, och de urgöra en människjas *Höghet*. Se här, min Herre, ligger grunden til *Företräde*.

B

Men

*) Deraf nödvändigheten utaf *friheten* af allas bästa vett, af allas högsta bemödande.

Men detta Mått af naturlig eller förvärfvadt kraft och förmåga går ej med födslen uti arf. Naturen omväxlar oändeligen i det Tillfälliga, ehuru oföränderlig den är i det Väsentliga. Således ser man ofta en Narr vara Far åt Barn, som lämna de största prof af Snille, Förstånd och Dygd; och desse åter hafva den smärtan at i sina Barn finna fånar och vanvettingar *) Således, min Herre, kan ingen *Företträdes-rätt* i och för blotta Födslen åga rum.

Och af alt detta följer nu denna stora och klara Sanning, at

*Ingen annan San Företträdes-Rätt gifves,
än EGEN FÖRTJENST.*

Detta är så klart och så rent, at det blott behöfves den minsta grad af almånt vett, at finna det sådant. Och likväl, så san och oemotfägelig Fortjenstens rätt är; vågar man dock så litet anse den helig. Hvarföre? Man känner ej des Gudomliga Ursprung, ej des eviga vigt: Man blundar för des klarhet och ej tål den: Man föredrar, likt en Svaglynt, den skumma aftonen för den klara dagen: Man förtjules af
Lys-

*) Oh! Miserrimam mortalitatis humanæ conditionem! Tot auri argentiq̄ue talenta ad hæredes transmittimus, quot congerimus; At Ingenii Talenta et Dotes Animi, tot pervigiliis et laboribus excultæ, nobiscum quasi sepeliuntur!

Lysmasken, men står kall midt i det ljus, Solen vidt utbreder; Kort — Man vänder ögat från der *Verkeliga*, til idel bländverk, fantaisier och chimerer.

§. 5.

"Om olikhet af Stånd ockfå vore et "inbrott i Naturs-Lagen, är den en "nödvändighet i den Borgeliga".

Är det möjligt, min Herre, at Ni har et fant begrep om Naturs-Lagen, om den Borgeliga och om Olikhet af Stånd? Nej, visst icke; Och denna okunnoghet är för Er den enda gällande urfågt. Om ni kände Naturs-Lagen och des Gudomlighet, des rena fanhet och fullkomliga skönhet, des alvifa stränghet och eviga helgd — huru skulle ni på den kunna eller vilja kasta få djup skugga!

Naturs-Lagen är Guds egen stiftning, der evigtvarande *Verkeliga*. Och på detta endast hvilar Lif, Sälhet och bestånd; sålom alt der, som är grundadt på lögn, måste störta. Derföre, så mycket Gud i vishet är öfver människan; så långt äro människans stadgar, om icke grundade i Naturen, under Sanning, under al Sälhets rätta Lag. Så mycket Naturens Lag för en människa är klar; så mycket förstår hon der

Rätta. Och få vidt hon det Rätta *förstår* och gör; få vidt år hon ock i sanning Säll.

At njuta fälhet, dertil födes hvarit mänskobarn, och år dertil af Naturen utrustad med *vilja* och *krafter*.

Detta nu, "at *Vilja* Sälhet, at fritt följa denna vilja och fritt bruka dessa krafter til at ostörd föka och njuta *sin* högsta möjliga Sälhet," det år hvar en människas *naturliga* Rätthet, det år Guds stiftning i människans natur. Den kalle vi MÄNNISKANS MÄNNISKO-RÄTT, NATURS-LAGEN, FRIHETEN.

Hvilket förmåtit Vanvett, hvilket vildt tyranni uti och genom vanvett, skulle icke den borgeliga Lag vara, som vågade mäftra denna *enda, sanna, gudomliga* Naturs Lag!

Och ni kan derföre, min Herre, anse detta för et rent, et evigt axiome:

"Ju mer den Borgeliga Lagen afviker från den naturliga; ju ofullkomligare år den; ju ofällare för Samhåller, och desto närmare sit fall."

Men, at detta må lämpas på vårt ämne; låt oss komma vår stora fråga om OLIKHET AF STÅND ännu närmare.

Man

Man kastar både sig sjelf och sin Läfare uti en afgrund af villor, då man ej tager hvar sak för hvad den är, och då man ej bestämmer begrepen af de termer, man tar sig den friheten at bruka. Derföre, låt oss förkasta alla Tvetydige, Mångtydige och Otydige Termer! Låt oss framför alt *noga* skilja *det*, som är grundadt i sjelfva varellernas natur, ifrån *det*, som har sin grund i människors blotta inbildning.

Här är frågan,

"Om det verkligen gifves ibland människor en olikhet, som är fan och grundad i naturen, och som derföre uti Borgeligt Samhälle "är at anse såsom nödvändig och såsom en grund "til Företråde?"

Jag skal inskränka mig til några få anmärkningar, grundade på allmänt kända principer.

De krafter och förmögenheter, de egenskaper och känslor, hvilka vi tilägne åt *det*, som vi kalle *Sjålen* och *Hjertat*, hafva alla människor. Men, som redan är anmärkt, alla hafva dessa förmögenheter icke uti *lika* grad. Hvar och en har deraf *sit* Mått.

Enligt detta *sit* egna Mått, då hon är fri, verkar människan; ty ingen känner sig sål uti

den verksamhets krets, som är *öfver* eller *under* des naturliga styrka och kraft.

Och häraf upkomma bland människor *olika* Bøjelser til — och olika val af — *Yrken* och *Lefnadsfätt*.

Deffa Yrken och Lefnadsfätt äro af *olika Vigt* och *Inflytande* på den almänna Lycksaligheten; derföre måste de hafva *olika Värde* eller *Värdighet*.

Om man nu behagar gifva deffa Yrken och Lefnadsfätt namn af STÅND; så får man få många *olika Stånd*, som man har olika Yrken och Lefnadsfätt. Således blir *Stånd*, efter naturen, "et visst Yrke eller Lefnadsfätt, grundadt på et visst mått af Naturs-gåfvor."

Och häraf följer då:

"At det verkligen gifves en olikhet af Stånd, som är *San* och grundadt i Naturen."

Och tillika,

"At denna *Naturliga* olikhet af Stånd är nödvändig uti hvart och et Borgeligt Samhälle, som inrättas efter Naturens fanning."

Det är ock klart häraf:

"At

”At fanna värdet af hvars och ens Yrke och Lefnadsfätt bestämmer hvars och ens fanna värdighet.”

Men det är *Storheten* af detta Värde, som skal bestämma *Företrädet* emellan människor, råfande uti eller til samma Åra i Staten. Hvar af följer:

”At det verkligen gifves en företrädes Rätt, som är fan och grundad i människo - naturen.”

Detta Värdes storhet, gjord genom berömliga gerningar uppenbar, kallas FÖRTJENST. Och här af följer til slut:

”At Förtjensten efter sina olika grader, är det enda som gör, hvad man rätteligen kallar *Högre* och *Lågre* STÄND.

Nu, min Herre, vågar jag påstå, at den olikhet af Stånd, hvilken ni behagat omnämna, ej är den samma, hvilken, under namn af *Naturlig Olikhet af Stånd*, nu blifvit bevisd. Ni har visst icke menat, må hända icke ens tänkt på denna. Ty, såsom San, grundad och väfentelig i människo-naturen, kan denna omöjeligen vara et *inbrott* i den samma; och den måtte vara nödvändig.

Men är denna nu bevisda, den enda fanna och nödvändiga olikhet af Stånd; få måtte al annan få kallad olikhet af Stånd, ej vara fan och naturlig, och således Ofan, Onaturlig och grundad på *blott fantaisie* och *chimere*. Skulle min Herre mena en sådan — och en sådan måste ni mena — få medger jag mer än gerna, at den är et *inbrott i Naturs-Lagen*; men påstår tillika, at den är nödvändig endast i et Samhälle, hvars hela Lag är idel *fantaisie* och *chimere*; men aldrig uti *San Borgelig Lag*.

Låt ofs nu ärligt taga hvar fak för hvad den är! Låt ofs se:

Hvad detta ÅRFTELIGA ADELSKAPET i sig sjelft är? Jo,

”Et Personligt Företråde, grundadt i et namn.”

Men et namn! hvad är det? Om man blott kunde säga, hvad, åtminstone i *borgelig* mening, detta vil säga: *Välboren, Högvälboren, Baron, Grefve, Lord, Knes &c. &c.*?

Hvar och en lærer finna dessa underbara faker och alla andra blotta namn — *chimerika*, och påståendet, at företräden, grundade på dem, äro *nödvändige* uti et väl inrättadt Samhälle, — mågta löjligt. Påstå detta, är ju at göra hela
bor.

borgeliga Lagen til en blott fantaisie och en löjelig *chimere*! Jag kommer vid detta tilfälle lifligen ihåg mina små nöjen i barna-åren: Dessa små samhället af Syskon och Skol-kamrater! Huru vi då togo oss dylika inbillade namn, och förbundo med dem lika inbillade företråden, för at hafva några timars inbilnings nöje! hvilket bröstande, bugande och krufande där var! Men — Lektunden var förbi! Vi blefvo alle åter like Barn! och enda frågan blef: hvilken af oss bäst kunde sin läxa?

Nu, min Herre, ville jag, at ni, just ni sjelf — ty alla andra förstå det lätt — skulle begripa: at blotta födslen, som är *alman*, och et blott ärfdt namn, som är et tomt — et tomt ljud, aldrig kan hvarken gifva *någon* förrjensst, eller fattas i bredd med eller gifva företräde framför den aldraringaste Förtjenst:

At et sådant Företräde och en sådan *Olikhet* kränker al naturlig och borgelig Rätt och Ordning: och änteligen,

At samma olikhet och företräde är äfven så inbildadt, fantastiskt och chimerikt, som sjelfva des *grund*.

§. 6.

”Om Olikhet af Stånd möjligt vis kan
 ”umbåras uti en oblandad Folk-re-
 ”gering; förblifver den dock en vä-
 ”sentelig bestånds-del af den Mo-
 ”narkiska.”

Der är i sanning ömt at se hur min Herre
 pinats för at upfinna medel at gifva åt det årf-
 teliga Adelskapet någon skymt af rättvisa. Men
 jag beklagar uprigtigt, at det så mislyckats *).

I det föregående behagade min Herre an-
 se den *chimerika olikheten af Stånd* sålom en
nödvändighet i den borgeliga Lagen; nu pone-
 ras, — och det ganska visligen — at, om den
 kan umbåras uti en oblandad Folk-regering, ---
 där ni måtte hafva funnit det måst funda mänsk-
 liga Förstånd — den dock skal förblifva en vä-
 sentelig bestånds-del af den Monarkiska.

Då et Folk sjelft har högsta Magten, kal-
 las det *Folk regering*, Democratie. Då en ende,
 under namn af Konung, Regent &c. innehafver
 denna högsta Magten, kallas det *Monarchie*.
 Då de Förnämste ibland Folket hafva denna
 Magt, kallas det *Mångvalde*, Aristocratie. Alla
 dessa

*) Utilius dormire fuit, quam perdere somnum
 atque oleum.

deffa höra til de få kallade *Oblandade* regeringar. Nu frågar jag

Om uti någon af deffe regeringar Samhället kan vara utan Borgelig Lag? Man lärer svara: *Nej*.

Men al Borgelig Lag, den må skrivas af hvem som hållt, skal vara *san* d. å. grundad i Naturs-Lagen, och den *chimerika* olikheten af Stånd kan aldrig äga rum uti *san* borgelig Lag (§. 5.), hvaraf följer:

”At denna *chimerika* olikhet af Stånd ej allenast ganska väl måste kunna umbåras, utan är och förblifver lika *chimerik* och lika förkastelig så väl uti Monarkisk som Folk regering, och aldrig kan äga rum uti någon *san* regering, ehvad namn den ock måtte hafva.”

Men, min Herre, då nu eder *chimerika* olikhet af Stånd strider emot al Sanning och Rätt, och då samma olikhet, efter edert påstående, är en *väsentelig bestånds-del* af den Monarkiska regeringen; så följer ju, at denna regering skulle vara en blott chimere och i chimeren Tyranniet, förhårligadt.

Hvilken indigeste compliment för den Monarkiska regeringen, som dock, efter den ännu almänt rådande tanken, hålles för den bästa!

Al

Al regering, m. H. den må hafva hvad namn ni behagar, skal ju väsenteligen bestå genom det som är *Sant* och *Rätt*. Hvertil då dessa härliga tomheter? Ni finner ju lätt, at en braf karl både kan årligt födas och ganiska väl upfostras, samt tjena sit fosterland, gifva sin Konung råd och med al heder beklåda det högsta ämbete, utan at bära titele af Vålboren, Hög-vålboren, Baron eller Grefve; och at de, som nu innehafva ämbeten med dylika namn, äfven få väl och med lika heder kunde vara Ämbetsmän utan dessa namn, lika som andre, hvilka hafva fått sina fyslör för kända Förtjenster, för vishet och redlighet i utmärkt grad. Eller, tror ni, min Herre, at Förtjensten, den *Sanna Förtjensten* får en ökad glans och en större åra genom et tomt namn, en chimerik titele, et väl-ljudande ingen ting?

Låtom oss upstiga utur fäkunnoghetens oändeliga villor och fördomar, up til den höga regionen af *Förstånd* och *Sanning*! Då, min Herre, då skola vi se med förklarade ögon:

"At al chimerik olikhet af Stånd har varit, får och förblifver et olyckeligt frö til ständiga misshälligheter och hvålfningar: at den föder tyranniet och väcker misstroende, frugtan, hat; och således hindrar Et Folk at rätt förenas, at vara i sanning *Fritt, Sält* och *Lyckligt*."

§. 7.

"Föddflen kan förlora sin rätt, men
 "tilfaller den derföre den fanna
 "förtjensten? Om många rikedo-
 "mar en dag gäfvu samma före-
 "träde, som stora anor gifvit;
 "skulle den fortplantade läran at
 "samla, såsom Fäderna samlat,
 "blifva ädlare, nyttigare än den,
 "at upoffra såsom de upoffrat?"

Hvarföre, min Herre, hvarföre så chara-
 disk? Hvad är *Födflens rätt*? "at födas" — och
 en född människas? "at lefva och dö fri och
 fäl". — Är det här, eller hvar är det, som
 skal skönjas,

"At ORDENS tidehvarf är til ända
 och Sakernas har kommit"?

Om jag giflar rätt, lærer min Herre med
Födflens rätt mena "den Företrädes rätt, som
 vissa människor nu hafva til följe af et i föd-
 len ärfdt namn". En sådan rätt, är *ingen rätt*,
 utan en fantaisie, et tyranni.

Men, m. H. Ni vil i dessa rader fåga ofs?

"Den

”Den tid kommer ej, at man frågar
 ”efter eller förstår sig på FÖRTJENST:
 ”Ljudet af ärfda namn, eller klangen
 ”af penningar, kommer alltid at gifva
 ”företråde framför San Förtjenst; och
 ”då är det bättre, at människorna dåras,
 ”och Förtjensten tryckes af det förra:
 ”för DETTA strider jag”.

Härvid får jag först anmärka, at min Herre
 gör människorna i almånhet och Regenterne i
 synnerhet en alt för *hård tilvitelse*. Ni kan ju
 själf, m. H. ej vara så liknögd mot förtjenst!
 Och uti edra egna ögon kan förtjensten aldrig
 vara så liten, så tvär at se! — Om en Bryg-
 gare säljer åt er illa kokadt öl, en Bagare ofma-
 keligt bröd: Om en Skomakare syr åt er dåliga
 skor, och en Skräddare oformliga kläder: Om
 en Köpman groft skinnar er: en Präst pratar
 tok: en Professor skrifver rafs: om en Läkare
 vårdslösar er i en sjukdom, och en Domare or-
 rättvist dömer er från lif, åra eller gods; skulle
 ni, m. Herre, om desse Mån kallades Vålborne
 och Högvålborne Herrar, eller om de voro nog
 så rike, skulle ni *derföre* ej kunna eller vilja
 finna odugligheten af deras arbete, eller förstå
 det gemena och förägeliga af deras upförande?
 Skulle ni *derföre* vilja anse dem så förrjente
 och värde samma vedergälning och samma agr-
 ning, som *de* Mån, hvilka gjorde åt er godt
 ar-

arbete, talte och lärde fanning och vett och handlade redligt, ömt och råtvist med er? och skulle ni ej kunna se desse redligas förtjenst och företråde, om än desse hvarken voro *rike* eller kallades *Välborne* eller *Högvälborne*? Jag tror er vara så klok; och ni bör ock tro andra vara det, så vida man har förnuft och sinnen i godt stånd. —

Och så lätt och så naturligt det är för er, min Herre, at förstå förtjensten i desse och dylike grader; så lätt och så naturligt är det ock för kloke Regenter at förstå Förtjensten uti högre grader. En klok Kung, som utnämner en Chef för et Regemente, en President uti et Collegio, en Högding i et Län, en Bisp i et Stift o. s. v. kan i sit val och sin urskilning om graden af deras förtjenst, som äro i fråga til dessa bestälningar, äfven så litet dåras af deras årfdta namn eller rikedomar, som ni uti ert val och er urskilning om graden af förtjenst i de ofvannämnde fall. Och uti et väl uprättadt tjenste-förslag äro graderna af Förtjenst så rent afmåtte, at en klok Kung sällan kan misstaga sig.

Det är ju klart, min Herre, om ni är Ledamot af en Academie, om denna Academie uppgifver en pris-fråga, om svar härpå inkomma, om dessa svar skola granskas och yttrande aflämnas och dom fällas; det är, säger jag, klart, at Ni, om Ni förstår ämnet, kan härvid hand-

handla ganska juste och ganska väl se den större grad af förtjenst, som den ene Autorn i sit svar har för den andre, utan at ni ens vet dennes namn eller förmögenhet. Se, min Herre, just så litet behöfver en Kung dāras, och just så lätt och väl kan en klok Kung se och belöna Förtjensten i andra grader. Således är det antingen en kjerfhet i lynnet eller en svaghet i urskilningen, at ante Regenterne få kortsfynte eller sjelfva fanna Förtjensten få litet klar, at det skulle för Dem vara så mycket svårt at kunna se och belöna *den*.

Och härat följer nu denna fanning:

”At Förtjensten och des olika storheter äro
 ”äfven så klara och lika så låtta at se och för-
 ”stå, som andra ting i naturen och dessa tings
 ”olika storheter.”

Jag måste ock anmärka min Herres allt för *stora*
lättsinnighet på detta ställe. Föreställ eder ibland
 edra Låfare en mängd af Landets Ynglingar. —
 Hvilka känslor, menar ni, skola väckas i deras
 bröst! Lärjans och fåfångans Söner skola ljuft in-
 flumra, och flumrande - - kan hända välfigna er!
 Men - - Idogherens, den Sanna Årans! Beröf-
 vade genom eder förtviflade lära det hopp, som
 uphållit dem, skola *de* - - tröstlöse - - f - - a er!
 Hvem skyddar er då, m. H. er, som emot al-
 las förtröstan och til trots at Lagen vågar yppa
 en så skamlig tvekan!

Och

Och min Herre, låt ock vara, at barbari och vanvett skulle öfver jorden hafva utbreddt få starka moln, at Förtjenstens klarhet derigenom fördunklades: låt ock vara, at nåjet at göra NÅD skulle skattas högre, än den stora Åran at göra RÅTT; borde icke ni, som ser förvirringen, haft det ädelmod at åtminstone bjuda til at förskingra dessa moln, och med al eder själs styrka låra Regenterne deras pligt och deras åra at framför alt ålska, högagta och framdraga san Förtjenst? Och änteligen, då Ni såg, at Förtjenstens gudomliga rätt, genom er så kallade *Föd-jel-rätt*, så plörtligen trampas och så grymt kränkes; borde icke Ni lifligen hafva vilat födtelrättens barbariska grymhet, och högtideligen önskat des fulla förstöring; ni borde redligt förklarar. "vid störtandet af derra vanvetters bländande upptåg skal förtjensten, den sanna Förtjensten för allas ögon blifva ren, helig och skön."

Men ni, min Herre, står helt platt vid åsynen af alla fåkunnighetens villor och fördomar! och helt kall skådar ni Förtjensten i sit förtryck, utan at fåga et ord om des rätt, utan at uphöja er röst til des åra! och hemsk — hemsk hotar ni Förtjensten med et nytt tyranni af många rikedommar! Hvilken hånlig köld och hvilken oförlätlig feghet i et Svenskt bröst! Hvem lärde Er, min Herre, hvilken ande förmodde Er at ej vilja se de bländverk krossade, som så länge villat människorna, som så länge

hindrat San och Ren Förtjenst upstiga och en-
sam blifva gällande? Är det då eder värdigare
at fegt säga människorna,

hvilken dårskap, som *kan* vara minst löjelig,
hvilket vanvett, som *kan* vara minst förhatligt,
och hvilket tyranni, som *kan* vara måst drågligt,
än at högrideligen och rent förklara dem,
hvad som *är* — Sanning och Rätt, hvad som
är — Frihet och Sälhet?

Ni begriper ju lätt, at, det må nu vara
börd och ärfda namn, eller rikedomar och pen-
ningar, som skola beståmma människors Värde
och gifva företräde, tyranniet emot förtjensten
är dock det samma, och verkan deraf på Sam-
hället lika vis och lika bedröfvelig: Känslan för
det ALMÄNNA BÄSTA förkälmar: Hågen til
Skicklighets uti Ärenderna qvåfves: *Naturens*
majestätliga enfald begabbas: alla *ädla Tanke-*
sätt och *All medborgelig Dygd* utplånas, och
der lämnaas öppen väg för *despotismen* och *ty-*
ranniet. Uti et sådant Samhälle, där Namn
och pengar gälla för personlig förtjenst, måste
alt af *sant värde* falla. Men så fåfängeliga
ting kunna ej gifva personer något värde, än
mindre et värde högre än Förtjenstens, utan i
en tid, då *Fåfånga* och *Yppighet* är rådande
smaken i Samhället. Detta öde träffar oftaft Mo-
narkiska Stater. — Men som ingen måttstock
gifves för Namns värde, och man tar pengar,
när

när man kan få; få skulle ni se uti magt och anseende, de minst förrjente personer, valde *efter behag* i anseende til deras namn, och efter behofvet i anseende til deras rikedomar. Uti detta Samhälle skulle ni få se Mån af San Förtjenst utan inflytande, vråkre, suckande: Sanningens och Förnuftets röst kufvas, tyftas: Folket, det arma Folket föragtas, tryckas: almånna välfärden förgätas: blotta enskildta intresset uti alt rådfrågas: de ädlaste förrättningar af Förstånd och Dygd blifva arfslotter och köpmannavaror: och Luxe och den måst rasande fåfånga under den almånna fattigdom.

Hvad Upoffring åt den Almånna Lyckfahigheten skulle man väl vänta af så orena hjertan, af så torra själar! Man skulle där väl TALA om Fädernas dräplige, odödliche verk: man skulle båra Fädernas namn och åberopa sig deras stora gerningar; men ej åga en gnista af den REDLIGHET, den MANLIGHET och det FÖRSTÅND, hvarigenom de hafva fökt sin Åra och vunnit sin odödliche.

* Lorsque l'or et intrigues font les mobiles des actions, la manière de sentir, de penser et d'agir, change du blanc au noir: Le temple de Plutus devient le centre, ou tous les voeux vont aboutir, et le tresor public, cimenté et nourri de la fueur, du sang, des larmes et du necessaire physique de la classe laborieuse de

la Nation, devient la proie des *Vempires*. Ainsi les idées de fortune s'élevent sur les idées d'Honneur, de Gloire et de Patriotisme; Idées sublimes! qui rendent les citoyens si nobles, si genereux, si elevés, si grands! C'est à cette époque fatale, que l'egoïsme s'empare des ames; que le luxe et les plaisirs sont les tyrans des coeurs, que le seul regne est celui des jouissances présentes.

§. 8.

"De gifvas utan tvifvel, som med egen styrka lyfta sig öfver den krets, et blindt öde syntes dem föreskrifva, då deremot lysande lågt - tafflor hafva stundom sina skuggor."

Hår skulle väl meningen vara:

"At det gifves ibland Ofrällemån folk af utmärkta förtjenster, liksom det gifves folk af ringa förtjenster ibland Adeln."

Hvad förmådde Er, min Herre, til denna rena bekännelse? Månne nödvändigheten at rättfärdiga Ert eget anseende och at rättvisa Eder Konungs Nåd?

Men,

Men, MINE LÅSARE, märk detta *tvungna*: de gifvas utan tvifvel. Och märk, märk denna *föragtande mine*, som röjer sig i de orden: öfver den krets, et blindt öde fyntes dem föreskrifva.

Ni har — vi höre det — med Er egen styrka lyft Er öfver denna krets! Men, min Herre! hvem gaf Er i den *höga atmosfære*, hvaruti ni tror Er nu hafva kommit, den *djupa uppenbarelse*, at något öde *föreskrifvit Ofrälsemån en viss låg krets*?

Jag frågar hvar Adelsman och jag ifrågar hvar klok människa, om detta yttrande är *Manligt, Sant och Ädelt*? Det kunde vara värdigt, at så blindt utkasta en så skymfande sats under et feodal systême; men ej i detta Land vid slutet af adertonde seculo, ej på et rum, lysande af så många Snillen, och helgadt åt Tankarnas och Språkets Förädling! Vet ni då icke, at föraget och Imådelsen ofta hafva väckt et Folk, väckt det at känna *sin* Rätt, at förstå *sin* värde, *sin* styrka och *sin* krets?

Och skal jag behöfva påminna Er, at al Adel af och ifrån de så kallade Ofrällemån har *sin* uprinnelse och *sin* bestånd? At ibland desse de ÅDLE gjordes *Adelige*? At adelskapet blifvit årtteligt, men ej derföre *adelheten*? At man

fåledes ej är ÅDEL, fastän man är *adelig*? Skäl jag behöfva åter säga Er, at Edra chimeriska *olikheter af Stånd* och Edra barbariska *Kretsar* och Edra fantastiska *distinctioner* äro fåkunnighetens, vanvettets och tyranniets, men ej NATURENS verk. I Naturen, säger et Stort Snille, "I Naturen är den *Visaste* född "Råd, den *Ädlaste* född Konung, den *Klöke* "och *Starke* född Beskyddare. Alt annat är "gyckelverk; Naturen förför der; men imedler-"tid gäckas, lucka och lida människorna!"

Den krets, min Herre, som Naturen eller, om ni vil, *Ödet* föreskrifver en människa, är bestämd i *mättet af des naturs gåfvor*. I detta *Måtts storhet* ligger en människas *Styrka*. Då nu en *fri* människa *verkar* just i den krets, som är enligt med des *Styrka*, och denna krets just är *den*, som *Ödet* föreskrifvit henne; så finner ni, at "med sin egen styrka lyfta sig öfver sin egen styrka, öfver sin egen af ödet föreskrefne krets, är en orimlighet. Men storheten af gåfvornas *Mått* beror ju ej af ordet *Frälse* eller *Ofrälse*. Således kan der icke vara föreskrifvit *Ofrälsemån* at verka i en *lägre* krets, än *Frälsemån*. Och en människa må vara född i Slott eller Kaja, hon må vara högtitulerad eller otitulerad, om Naturen delat åt henne et *ringa mått* af gåfvor; kan hon aldrig, med ära och sant lugn, verka i en annan krets, än *den*, som svarar emot des *egen naturliga styr-*

Syrka. Ryck ni af Örnen des vingar och bind dem vid Påfoglens. Lyfter denne sig, eller kan ni lyfta honom up til eller öfver de höga rymder, dit Örnen vanligen hinner? Men genom en sådan omildhet och genom et sådant vanvett kom Örnen at trampa jorden, då Ódet likväl ämnat honom at klyfva êthern; och Påfoglen — om ni ån fatte honom öfverst på tinnarna — blef et åtlöje, då likväl des Svaghet, såsom *Naturlig*, var oskyldig. Se där löjligheten af Er lära.

”Då deremot lyfande slågt-taflor hafva stundom sina skuggor.”

Märk detta frikostiga Stundom, och dessa Skuggor, — dessa rara, omärkeliga *nuancer* af svaghet. Märk, det gifves några, *några* af Ofrällemån, som duga; och det gifves *stundom* af Adelen någon, som ej duger til något stort och ådelt.

Förgåtom alla dessa feclers oråknelige *skuggor!*

Lås Lårdoms-historien. Gifves någon verdenskaps gren, gifves någon ådel konst, — om icke den at föröda Människor, *) som icke

C 4

ge-

*) Krigskonsten; ty som denna konst varit ansedd för den Ådlaste och Årofullaste; så hafva Adelsmän trott sig i den sikraft vinna sin Åra. Och detta är orsaken, hvarföre uti Stater med Adel, de fläste odödellige Bragder åro gjorde af Adelsmän.

genom Ofrälsemän blifvit upfunnen, upodlad och bragt til den grad af fullkomlighet, som vetenskaper och konster nu hafva?

Det är sant — Alla Länders historier visa det — det har gifvits tillfällen af högtideliga sammankomster, då Adeln gifvit lysande prof af det utmärktaste företråde i Förstånd och Patriotisme; men detta har skedd i tider, då antingen hvar man af betydighet blef Adelsman, eller då man af Ofrälsemän valt dem, som varit minst kunnoge eller minst årlige.

Men, i alla Stater, och i alla tider, då man ej, genom vanvettiga Lagar och fantastiska distinctioner, har hindrat utvecklingen af allas krafter eller fjättrat friheten af allas bästa Vett, af allas högsta bemödande; hafva Samhällden bland Ofrälsemän aldrig saknat hvarken SNILLEN eller HJELTAR, hvarken Bragder eller Storverk.

* De quelle classe font fortis ces Genies, qui ont étendu la Sphère de nos idées; ces nouveaux *Prométhés*, qui ont derobé le feu du ciel pour éclairer la terre? - - - Et si la Roture a jetté moins d'éclat et offre moins de modeles, c'est que l'état est composé de deux Ordres; - - Mais toutes les fois qu'on a dérogé à cette inégalité, l'Armée a-t-elle manqué de Generaux habiles, et le Senat — de CATONS et d'ARISTIDES? *)

§. 9.

*) TURPIN,

§. 9.

”Men huru många Storverk, huru
 ”många odödliga Bragder hade
 ”icke varit ogjorde utom förbin-
 ”delsen af årfdt namn, utom hop-
 ”pet at lämna et förvärfvadt at
 ”efterkommander?”

Storverk! ”En gerning, et arbete, et fö-
 retagande, som är djupt i plan, högt i ändä-
 mål, nytt och stort i utförandet och viktigt för
 människors uplysning och sälhet” kallar jag
 ”STORVERK.”

Efter detta begrep om Storverk, är det
 klart at den, som vil göra et sådant, skal vara
 af Naturen STOR: Han skal nemligen hafva et
 stort mått af Natursgåfvor. Och en sådan Stor
 Man, tror ni, at han gör et Storverk derföre,
 at han i födslen fått det eller det namnet? Det
 är at vara nog lättrogen. Eller menar ni, at en
 Stor Man vore mindre stor och skulle mindre
 följa sine Fäders efterdömen af Åra, om Han
 ej ärft Deras Namn och dermed följande för-
 måner? Jag menar tvertom. För hvar klok
 Man äro ju alla årliga namn — lika årliga.
 Och en Stor Man gör Storverk derföre, at *han*
är Stor, at han känner *sin* storhet och at an-
 dre skola förstå den och känna des välgörande
 verkningar.

Förbindelfen at uprätthålla åran af ärfdt namn, är — en inbilning, *un faux brillant*. Förbindelfen at löka *sin egen* åra genom ådelt bruk af fina gåfvor, är, den man känner: Den- na förbindelse är *San*; ty den ligger i vår na- tur: den förra är fingerad.

Det blir då dervid:

Fädernas Storverk och Dygder äro *Verk- ligheter* och *Ådla Esterdömen* för efterkom- mander.

Fädernas ärfda Namn äro — Tomheter och chimèrer.

Ni kan derföre, min Herre, vara fåker, at icke et enda Storverk är gjordt för at *up- rätthålla* åran af et ärfdt namn. Och för öf- rigt, M. H. tror ni väl, at ENGELBRECHT ENGELBRECHTSONS, GUSTAF WASES och fleres odödilige prof af den utmärktaste mandom och ådlaste ömhet för Svenska Folkets Frihet och Sanna Sjelfständighet, hvilken De skyddade och uprättade, tror ni at dessas För- tjenster, upteknade i vårt Fäderneslands häfder, ej sjelfve föreviga minnet af desse Store Mån och *uprätthålla* Deras Åra? Eller frugtar ni, at Nationen en dag skal få lifligt tycka om Tråldomen, och få platt förlora känslan af Fri- herens värde, at hon, i förgårenhet deraf, skulle för-

förgåta värdet af Desse odödlige Måns Storverk; at Svenska Folket ej evigt skulle dyrka Deras Namn, ej evigt röras af en helig vörnad vid åtankan af Deras Förtjenster, och at hos detta Folk, om Des Frihet fårades, om Des Rättigheter inskränktes, om Des Rätt kränktes, om Des Mod gäckades, om Tråldomens nefliga bojor en dag tryckte detta Folk, — då — ej skulle finnas de, som utan at bära ENGELBRECHTSONS eller WASES Namn och Sköldar, likväl skulle, af *sin egen* Sjåls höghet, af *sit eget* hjertas mod, följa Deras Spår och nå högden af Deras Åra? Långt bort! — denna frugtan tilhör ingen Svensk. Store Måns Minnen skola evigt lefva, evigt dyrkas af oss. Deras Stoft är för heligt at trampas af Slafvar: Och detta Folk är för Adelt at vara det: Och desse Konungar för Råtvise at vilja det.

Men, min Herre, inbilningen om *Åra* af et *ärfdt* Namn måste hafva en bedröfvelig verkan. Denna inbilning skulle föda af sig en annan; den nemligen, at vilja njuta i Fädernas *ärfda* namn Fädernas *förvärfda* Åra: Man skulle tro sig hafva rätt, at i och för et *ärfdt* namn fordra en annans *förtjenta* anseende; och det skulle sluteligen blifva en *almån fördom*, at fordra och njuta allt, för et *ärfdt* stort namn, obekymrad om det stora Förstånd och de stora Dygder, hvilkas enda belöning detta namnet var. Men Åran — hvarken *ärfves* eller *köpes*;

pes; och beklageligen äro högt Förstånd och stora Dygder icke få såkra arfslotter, som Namn och Pengar. Det är endast *Skuggan* af Åran och *Des Tekn*, som man kan ärfva, skänka och köpa och bära, må hända utan den minsta portion af Årans Kraft och Des väfende, må hända med upoffring af Åran, af sit och sina Likars Vål.

At ärfva *Åra* är ej mindre löjligt än at ärfva *skam*. Så barbariska tider och så vanvettiga domar hafva väl gifvits, at en Faders lif och åra ej var nog at förfona des brott emot Samhället, utan at des barn och efterkommander skulle kastas i elände, höljas med en evig skam och för al tid vara ovärdige al medborgelig Rätt. De äro icke mera, dessa mörka tider, och vi ryse vid åtankan deraf; men om vi hafve skäl at gläda oss, at Philosophien förmått genombryta detta mörker; så må der dock väcka vår hela förundran, at så ringa del af Europens folk, vid skingrandet af den ena fördommen, hunnit öfvertygas om dårskapen och faran af den andra. De äro, båda dessa fördomar, lika orimliga i sin natur, och i sin verkan lika grymma. I kraft af den förra ärfde man, jämte skammen och föragter af Fadrens brott, et uteslutande från al Åra och alla värf i Staten, om ock Naturen och egen Flit gifvit der till *högsta rätt*: i kraft åter af den senare, med Namnet och titlen genom Fadrens förtjenster,

et

et företräde til — och et anspråk på — de högsta och viktigaste Åroställen, om ock Naturen nekat alla gåfvor dertil. Verkan i båda fallen är — urplånandet af al personlig förtjenst, och håglöshet til Sant Verr, til San Åra och Skicklighet.

Men, det är tid, at Naturens Sanning förklaras, at Filosofiens Ljus sprides och Des röst höjes emot Fördomar och Lögn, at människorna ej längre därås och at de känna sit Värde och sin Rätt. Det är fant, den som kan undra, Om en Filosof kan vara Lagstiftare, den måste visst blunda midt i Filosofiens ljus, den måste finna alt, hvad PHILOSOFI, hvad FÖRNUFT och NATUR är, *Underligt, Platoniskt*. Och den som kan offentligen småda den heliga Låran, hvilken, i sanningens Namn, ogillar *ärfda värdigheter af namn*; den som, til trots af alt Sundt Förnuft ej blyges at, uppenbart emot Naturens eviga Sanning, emot al San Samhålls Princip, offentligen yrka nödvändigheten af at inskränka Människans evigt heliga Rättigheter *) — den — måste ej känna *sin egen Sanna Värdighet*, den — måste, i sin *Aristokratiska* yra tro sig sitta på Thronen i Fetz - MAROCCO, omgifven af fånar och de nedrigaste slafvar. Se där et folk, nedfänkt i tråldomen, dåradt af Lögnen och värdigt en sådan Lagstiftare!

Men

*) Se INTR. TALET s. 19.

Men Ni, min Herre, påminne Eder, at den som förklarar Naturens Sanning, som i Henne visar människorna hvad som evigt är deras Rätt och deras Sälhet — den är PHILOSOF; och at, i kraft deraf och enligt Greklands vackra maxime,

"Nationerna aldrig njuta hvarken sina rättigheter eller sin sälhet förr, än Filosoferna blifva Lagstiftare, eller Folkens Lagstiftare blifva Filosofer."

Och "från urminnes tider, i dessa odödliga Samhällen, där mänsklighetens åra fligit högt, var det alltid en fri medborgare, som gaf en Lag. Och de få goda, hvar efter verlden ännu styres, komma från de VISE."

Dessa skydda allas rättigheter och befästa allas sälhet; de känna ingen annan gräns än Naturens, och Naturens är Lyckfalighetens. Men de Lagstiftare, som visat behovet at inskränka människans rättigheter, hafva delat antingen sin tids okunnoghet eller des vilda och Cartoufchesiska tankesätt. Ty, min Herre, ingen dödlig är född hvarken at förtrycka eller at förtryckas; Annars vore Skaparen — en barbar; och helfvetet — människans vilfa lots på jorden.

Jag förklarar mig:

Sålheten är hvar människas evigt innerliga behof. Den begär hon, den evigt vil hon, likt alla lefvande varellser i den omätliga Naturen.

Detta Begär väcker hvar människas krafter at verka. Men hvar människa har sit mått af krafter; derföre har hvar människa *sin* verkning-krets, i hvilken hon föker sit sålhets mått.

Denna verkning-krets, i enlighet med sina krafters mått, väljer sig naturligen hvar fri människa; ty endast i denna *analogie* är krafternas urvekling, och lifvet och sålheten möjlig. Om detta val ej är fritt, förlorad är då enskild sålhet, förlorad hela Samhällets Styrka och Ro? Ty som al kraft verkande i *sin* krets och på *sit* ställe är HARMONIE och LYCKSALIGHET; så är al kraft i en mindre eller lägre krets än *sin* --- *Strid* och *Förstörelse*; och i en större eller högre --- *Vanmagt* och *Qual*.

Derföre är

"Fria bruket af sina krafters mått til at föka sit sålhets mått, hvar människas heliga, heliga *Rättighet*."

I sjelfva denna rättighet är förvarad hvar människas *Skyldighet*, hvilken, efter naturen, intet annat är och uti intet mindre består, än

"At

”At uti sin fritt valda krets, til sin fálhet, verka och förmå alt hvad man kan.”

Ty ingen dödlig är af naturen ålagd någon Skyldighet, utan i en Rättighet; och naturen gaf aldrig åt någon dödlig en rättighet, utan vilkoret at bruka den til sin fálhet. Så fullkomligt God och så fullkomligt Rättrvis är naturens stiftning i människan! Derföre kan ock ingen, om icke emot en motvarande förmån, åt någon bortskänka icke en gång sin egen rättighet. Dären endast tilhör det at beröfva sig möjligheten af sin fálhet, at lämna sig blindt åt bojorna. Men krafter, hvilande utan verkan är — en lefvande död. At se hvad sin fálhet är, at vilja och kunna verka til den, men ej få det, är — Tråldom. At nödgas verka i en krets, emot sin frihet, emot känslan af sin styrka och sin fálhet, är — at vara slaf.

Men al kraft, verkande til fálhet, är Vålgörande.

Frukten eller verkan utaf et vålgörande bruk af sina krafter, är hvar människas heliga *Rätt*.

At *ostörd* njuta sin *Rätt*, är *Sálhet*. Men det är hvar människas fálhets *Mått*, at i sin krets lida ingen brist, at hafva det nödvändiga för sit lif i al sin fullkomlighet.

Men

Men Tingens krafter äro Tingens lif.

Och nu, min Herre, inskränka Människornas rättigheter, är, at beröfva dem möjligheten af deras fällhet, at öfva våld och förtryck, at sprida fasa och qual, at väcka ve och elände.

Säg mig då, hvilken dödlig kan, hvilken redlig vil hafva eller åt någon annan gifva denna rättighet? rättighet, at inskänka sine Likars rättigheter.

Olycklig den Lagstiftare, som bygt och bygger sin Säkerhet på *inkränkning*; som, för at bestå, känner ingen annan regel, än inskränka Folkets Rättigheter! Och ve det Folk, som är des rof och målet för des vildhet.

Men, det var aldrig *inskränkning af sina Rättigheter*, som var målet för Människornas önskan, då de gingo i Samhälle; aldrig gafs uti den någon ren Sälhet; til hvilken likväl Naturen danat dem, och hvilken de få outhörligt åtrå. *Skyddandet af sina Rättigheter* var det stora mål, som de fökte, som de ännu söka. Ty ännu, oagrat alla dessa feelers vildheter, oagrat så mycken nöd och ofälhet — i de flesta Samhällen sucka de under barbariet af det vilda *Inskränkningssystemet*: Ännu, oagrat alt detta förtryck, har man ej hunnit förstå naturen

hvarken af sin Frihet eller sin Rätt, hvarken af sin Säkerhet eller sin Sälhet; och ännu — oagrat al denna vanmägt, alt detta qual och alla dessa luckar — hafva få få Regenter sedt sin Åra och Samhällets Styrka uti des krafters utveckling och uti skyddandet af dessas fria bruk til Sälhet!

Men härom mera på et annat ställe. Jag skal där bjuda til, så klart som dagen, visa, at, förutan detta, ingen san Åra för Regenterna och ingen ren Sälhet för Samhället är möjelig. Här vil jag endast anmärka, at första steget til Åra och Sälhet, är, at höra de röster, som förkunna dem. Förståndets rätt är altid helig. At hata des kraft, är — en ynkelig blindhet; at vilja quäfvä den, är — en vädelig vildhet.

”Utan hoppet at lämna et förvärfvadt namn åt efterkommande.”

Et förvärfvadt Namn! Menar Ni dermed et namn med et *af*, et *von*, en *hjälm*, en *sköld*, en *kran*, en *krona*, en *ros*, en *lilja*, &c. före eller bak; så gör ni Er högst löjelig. och kastar en skugge på Store Mån. Jag medger gerna, at begäret til åra och odödlighet inflyter på alle store Måns gerningar; men jag tror aldrig at de föranlätas at göra storverk för at före eller bak sit namn få et *af*, et *von* eller et annat namn, än det de äga. När låg man en verkeli-
gen

gen stor man vara så liten och så barnlig? Och tror ni väl, min Herre, at desse store Namn i äldre och nyare historien, at desse oförändrade namn: VASHINGTON, FRANKLIN, ROUSSEAU, RAYNAL &c. &c. äro ej så ärofulle och odödliga, som *af* ***, *von* *** &c. &c. &c.? Och sjelfve den Vårdige Medborgaren, hvars caractère ni så måsterligen teknat, tror ni, at han ej varit lika ålskad, lika saknad och des minne lika odödligt, om han ock ej hade fått et *af* före sit namn? Låt om ofs ej irra ofs. Efter Eder hypotes, skulle intet *Storverk*, ingen ärofull gerning kunna göras, utan hoppet at få et Adeligt namn, och, utan i det, skulle ingen Åra, ingen Odödlighet gifvas.

Om löjligheten af et sådant påstående kunde undgå någon endas upmärksamhet, om flera Staters Historia och Samtida erfarenheten icke motsade det; skulle jag, genom bevis och exempel, folklart visa det irriga i denna mening. Jag skal endast anmärka:

Upoffra sin tid och sina krafter til Samhällets och mänsklighetens fördel, är *Adel*: Göra det på et så lysande sätt, at man skapar et nytt tidehvarf af större Uplysning och renare Sälhet, är *Stort*: At hafva mänsklighetens välvilja och högaktning, är — *Åran*: At hafva Efterverldens dyrkan, är — *Odödligheten*.

NB. Då jag med Mänsklighetens högaktning och Efterverldens dyrkan ej förstår, hvarken den låga hopens förgäpningar eller Kårringars skrän, hvarken därars frögderop eller fånars högtider; utan de *Ädlas*, de *Visas* låt, de som kunna döma; *bästa förståndets röst*. Och i almånhet är det få: en Adel och Stor man sympathiferar med Adle och Store Män, de som äro och de som varit; och det skulle väl kunna hända, at en endes röst gälde mera än tiotufendes.

Nu, min Herre, likfom man kan, hvilket ni såkert medger, vara både Adel och Stor, utan et adeligt namn; så kan man, — ni måste medgifva det — utan i et sådant, kunna hinna både Årans och Odödlighetens mål. Och då man i rätt många Stater, utan at hafva gjort något stort, kan få et adeligt namn och Ridderliga rekn; så ser jag icke, at en Stor Man, af begäret til sådant, skulle bevekas at göra Störverk. Och i alt fall, är ej Samhållers och Mänsklighetens lyckfalighet, äro ej de Redligas, de *Visas* heliga rökverk et större, et ådlare mål? har ej det en gudomligare kraft at väcka en stor människas verknings-kraft? och öfvertygelsen at hafva härtil i fanning bidragit, at hafva hunnit detta mål, är den ej en renare, en sållare tillfredsställelse, än de krusigaste namn, än alla Band och Stjernor? Ack! dessa lysmask-sken, detta glitter var aldrig stora Själars önskan! jag ser

fer framåt et nytt Tidevarf: denna hedniska blindhet, at genom förgyldning och knåbugningar vilja skapa verdarnas Gud, denna ursinnighet, at i alla utsträde bilder tilbe människo-slågrets vänner och vålgörare, jag fer al denna vildhet ej mera vara: man skal lämna idealen af det Gudomliga, af det Stora, och fatta Väsfendet. Det Gudomliga, det Stora, Åran och Odödligheten, ligger i sjelfva gerningen, efter des vig: och inflytande på Samhällets och vårt Slågtes Sålhet.

Men ock, min Herre, om hopper at lämna et förvärfvadt namn åt efterkommande verkar til framskaffandet af Ädla, stora och årofulla gerningar; så bevisar ni sjelf, i det minsta, umbärligheten och onödigheten af Adelskapets årtelighet, så vida man gör ingen ting för at få det, som man redan med födslen har: Och min Herre leder härigenom sjelf sin Läsfare på den ranken, at Adelskapets årtelighet qväfver hågen til det stora och ädla.

+ D'après ces reflexions, examinons moins ce qui a été fait. Pratiquons plutot ce que la raison nous prescrit de faire. Elle nous dit: que trop d'inegalité dans le partage des droits de l'homme sociale fait necessairement beaucoup de mecontens: Elle nous dit, que l'exclusion des grades et des honneurs, prononcée contre la classe la plus nombreuse, est une anathème, qui doit flétrir le courage et le sentiment de la Nation: Elle nous dit, que l'heredité de la Noblesse est destructive des talens et des vertus, puisque, dans les plusieurs etats, elle dispense d'en acquerir +)

*) TURPIN.

fett et mästestycke uti Svenska Vitterheten af samma mun, som det med skål förgudat, utan skål offentligen smådat och löjligt gjordt. Det hopp jag gör mig at et så obliedt öde ej skal hända Er, har gifvit styrka at der rättvisa anfall jag vågat, ej emot et *Mästestycke*, men emot et Stycke af en Mästare.

Jag har endast angripit Er på den sidan, ni sjelf behagat framvisa. Om jag gifvit Er något hugg; så har det skedt i min lifliga harm: och för at undvika förebräelse af feghet, låter man ju sin fiende någon gång i utfallet sjelf rusa på svärdet. Se här — al min hämd.

Såtom MÅSTARE eller PRETENDENT i *Snillets värld* har ni skrifvit. Jag medger ock fritt denna egenskap; utan detta vilkor, hade jag denna gång icke skurit min penna. Men med denna egenskap skulle ni, genom en så förbländande lära, kunna utbreda köld emot alt hvad måft fant och måft heligt är i Samhället.

Om ni lefvat under en Regent, som leddes af Smickret och hvars hela Filosofi vore ideliga fantasier och fördomar; som taxerade människors förtjenst efter ljudet af deras nämn; se då, min Herre, kunde man hafva vågat at rättfärdiga dären, som känner ÅRAN blott til namnet och är des blotta vålnad; som beröfvar den Sanna Förtjensten sin rätt, och delar den ut efter nyck och godtycko; Men nu — under den Uplyftaste Konungs ögon, uti detta utvalda Samfund, uti denna Fria och Sjelfständiga stat, under denna Sälla Regering, då FÖRSTÅNDET stiftar lagar, då endast San och Ren Förtjenst framdrages och krönes, då hvar man njuter sina Rättigheter; sin Frihet och sin Säkerhet, — hur vågar man förguda vanvetret, at sprida en lära af Illusioner och fördomar; hur vågar man . . . Det är emot detta förvåndå SNILLE och denna dåliga SMAK, jag strider. Och det är ju en ädel strid, om Förståndet deciderar; ty Förståndet segrar genom *Sanning* och *Rättvisa*. Se här den Åra jag löker,

Det

Det kan ja ej vara *et brott* at söka denna Åra. Jag vådjar fritt til ALMÄNNA FÖRSTÄNDETS DOMSTOL. Des bifall skal gjuta i min själ en helig förtjusning: Des ogillande gifva mig en Större, en Ädlare uplysning.

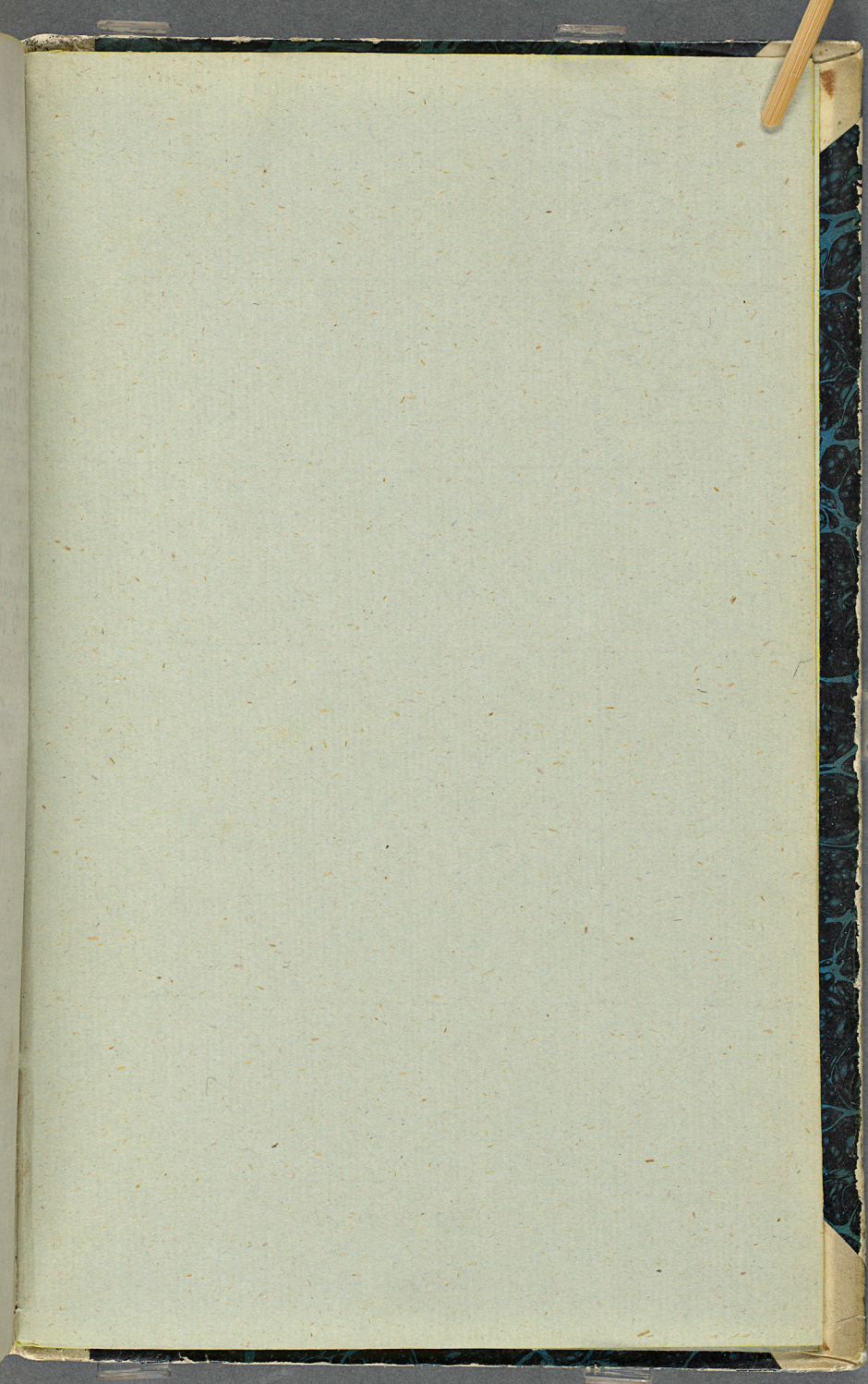
* Si je m'étois trompé et si, eontre mon attente, quelqu'un de mes principes n'étoit pas conforme à l'INTERET GENERAL, ce seroit un erreur de mon esprit et non pas de mon coeur; et je declare d'avancé, que je le desavoue *).

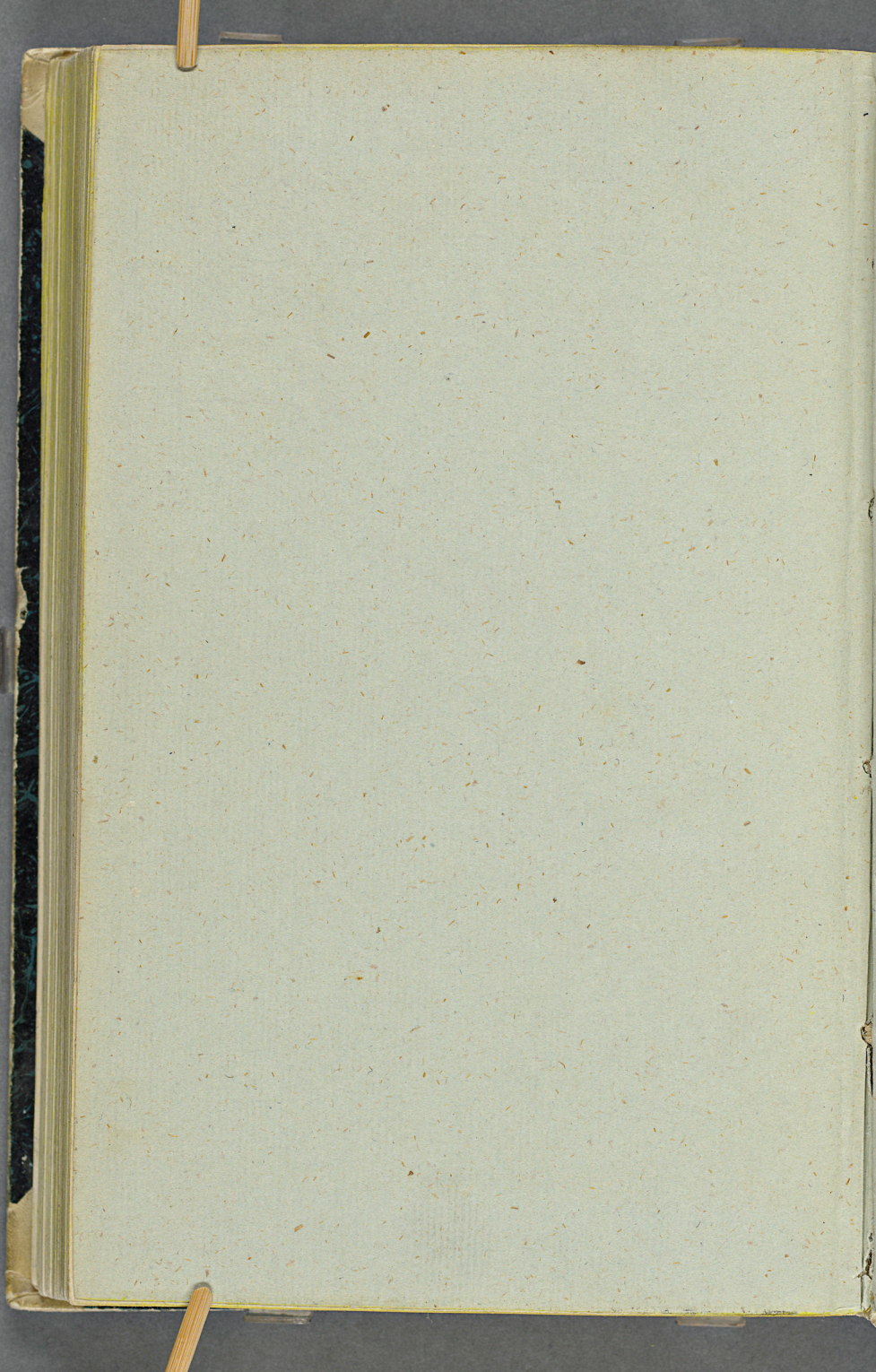
Herrar Recensenter!

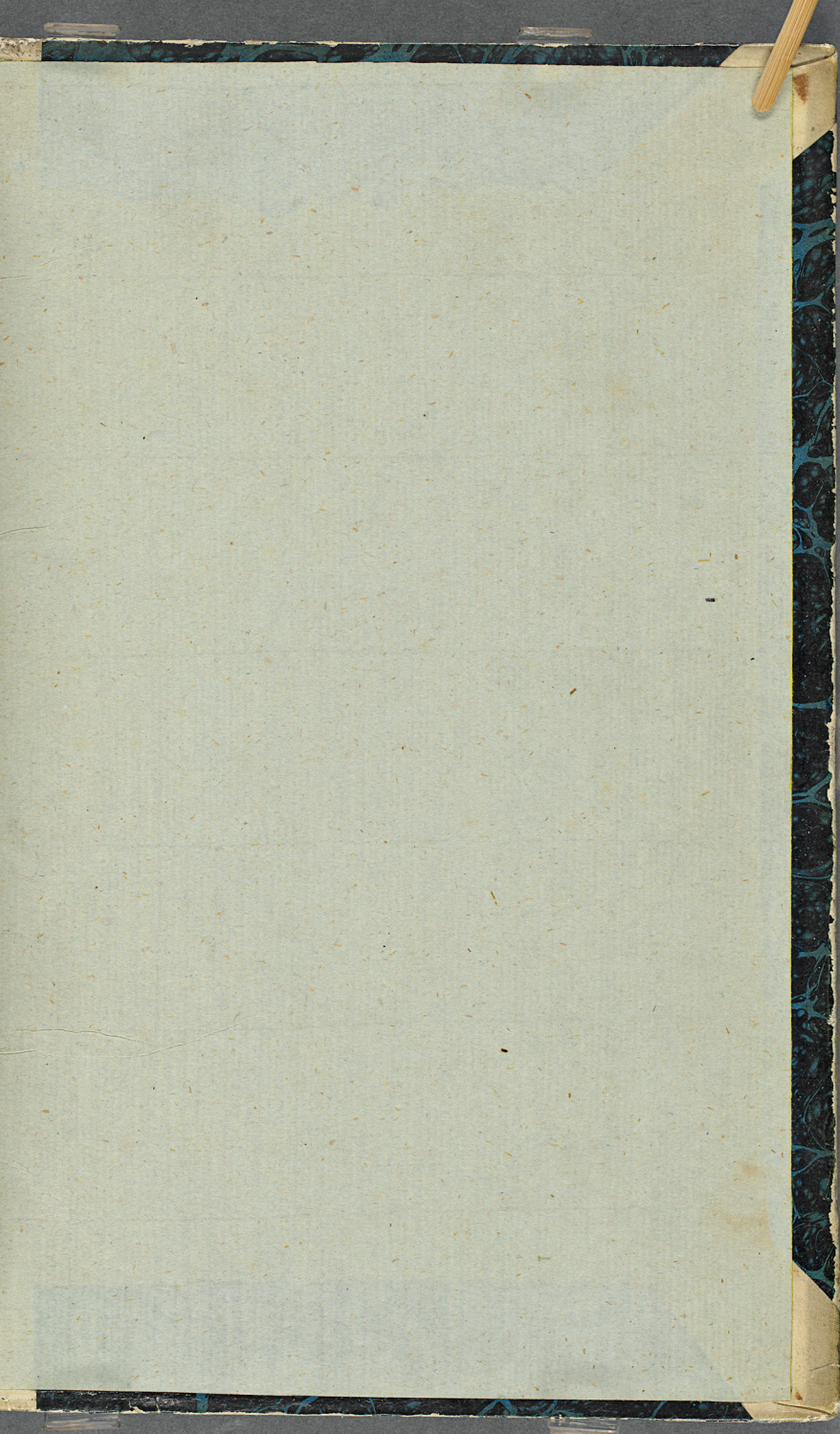
Här seen J, mine Herrar, mine, och må hända Almånhetens, tankar om et stycke, som uti et Dageligt blad vunnit Edert fullkomliga bifall. J hafven framställt det såsom *Manligt, Sant, Ädelt* och såsom *et bevis af Strycka i tankar och reflexioner som böra til den almänna uplysningen.* Och J hafven grundat denna Eder tanke på en *Annans omdöme.* Huru manligt; sant och ädet detta Edert yttrande är, behöfver jag ej vidare förklara. Men, mine Herrar, då J med så mycken noggranhet anmärken til och med de minsta fel uti poetmer, skrefne vid et godt lynne, i et muntert lag och för ro skul; och då J fästet Eder upmärksamhet vid små värdslösheter af liten betydighet uti *vissa* Tal; huru kunen J, inför Almånheten, rättfärdiga Eder feghet emot Mästare och Pretendenter i Snilletts verld, och Eder egen värdslöshet at icke allenast icke anmärka de grofvaste fel i tanke och urskilning, utan äfven gifva en Högtid af låf-ord åt der, som hvar förnuftig dödlig anser med harm och föragt?

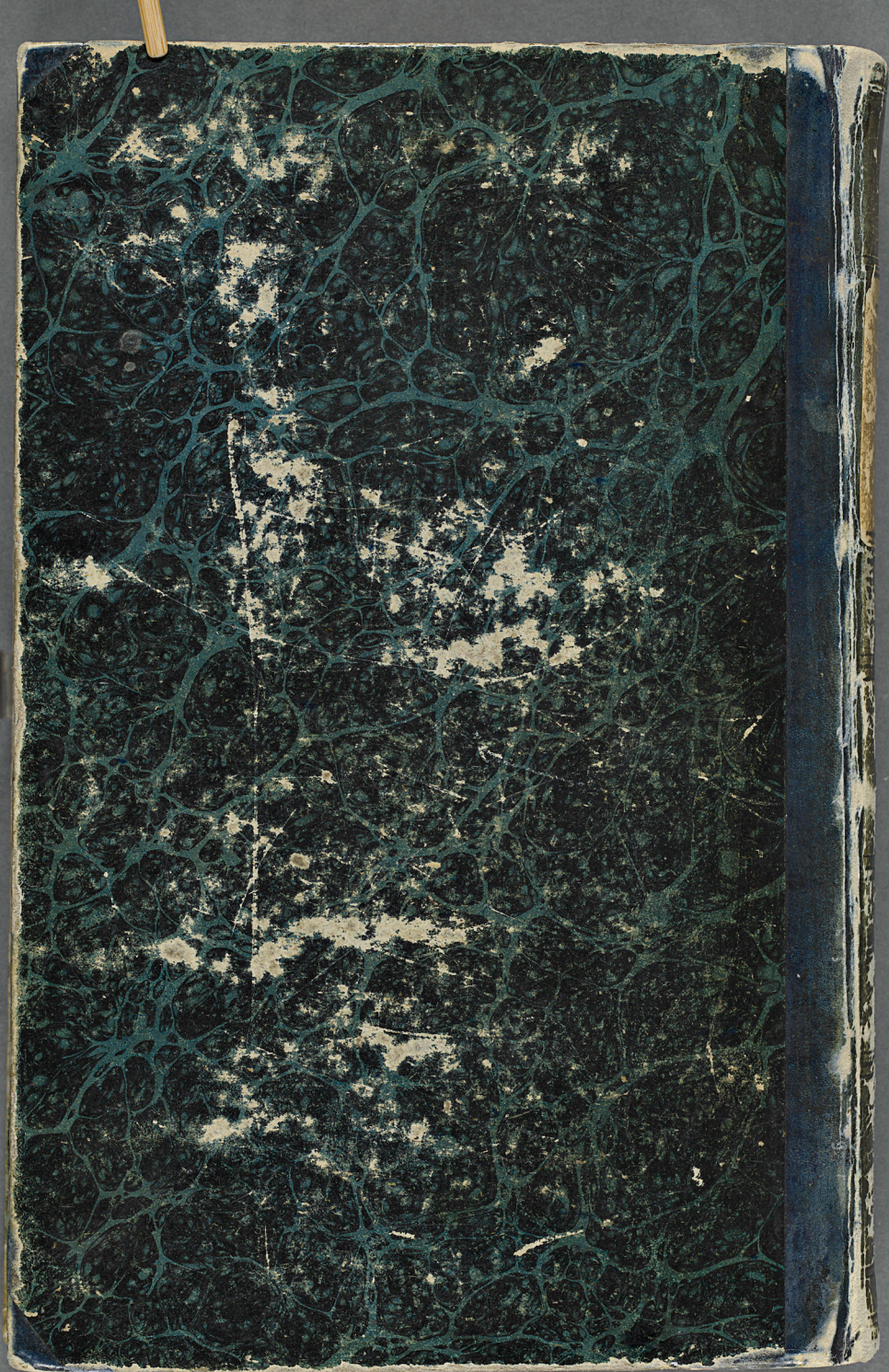
Om ni behagar Recensera detta mit Bevis emot det J kallat *Bevis*; väntar jag och begår intet mer, men ock intet mindre än — *Rättvisa.* Jag skal med al erkänsla emottaga grundade rättelser af Edert mognare vett, Jag är en ung Autor och vil — *måstras.*

*) HELVETIUS.

THORILD,
CRITIK
öfver
CRITIKER

1-4

107 U.

THEORILB.
CRITIK
alt. u. n.
CRITIKER
1-4
1807